

Ю.М. Денисовець, аспірант
Поліський національний університет

Бюджетні програми як інструмент забезпечення самодостатності територіальних громад та об'єкт обліку

(Представлено: д.е.н., проф. Мороз Ю.Ю.)

Проаналізовано стан та джерела формування місцевих бюджетів територіальних громад України. Встановлено, що розвиток територіальних громад, незважаючи на значний власний потенціал, великою мірою залежить від трансфертів з державного бюджету.

Визначена основна змістовна характеристика самодостатньої громади та запропоновано розраховувати індикатори для оцінювання її стану за двома рівнями, які формуються за рахунок власних доходів і трансфертів.

Основним інструментом створення ефективного результативного механізму щодо використання коштів у громаді є бюджетні програми. Для виконання бюджетними програмами визначеної мети і завдання та досягнення очікуваних результатів важливе місце займає їх класифікація відповідно до ознак, які характеризують видатки, що забезпечують потреби громади. Проведена розвідка дозволила виокремити 10 класифікаційних характеристик бюджетних програм, які є запорукою науково обґрунтованої розбудови фінансового і управлінського обліку в бюджетних установах.

Бюджетні програми в контексті управлінського обліку необхідно розглядати як центри відповідальності за витрати та їх результати. За таких умов будуть повною мірою використані основні положення програмно-цільового методу управління бюджетними коштами.

Проте, щоб запровадити управлінський облік бюджетних програм, необхідно створити інформаційні екрани для відображення на них господарських операцій щодо формування витрат за рахунок бюджетних коштів. З врахуванням специфіки плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі обґрунтовано можливість ведення обліку витрат у розрізі бюджетних програм та формування їх результативних показників на рахунку 16 «Виробництво» або на новому рахунку за вільним кодом 19 «Витрати на виконання бюджетних програм».

Ключові слова: бюджетні програми; територіальні громади; класифікація; облік; управління; витрати.

Актуальність теми. Негативний вплив на економічний розвиток України, обумовлений пандемією та повномасштабними воєнними діями росії, посилює фінансову нестабільність та порушує стійкість господарюючих систем і територіальних громад.

Водночас в Україні завдяки реформуванню адміністративно-територіального устрою створено умови для формування самодостатніх громад, які спроможні самостійно забезпечувати життєдіяльність населення і економічну стійкість бізнесу на своїй території. Самодостатні громади і потужна система ефективного з великою часткою доданої вартості територіального приватно-комунального бізнесу – це основа сталого розвитку України.

Проте на сьогодні значна кількість територіальних громад потребують нарощування обсягів власних фінансових ресурсів та оновлення механізмів ефективного їх використання. Ці питання набувають особливої актуальності за умови ведення державою війни за повернення анексованих росією територій та необхідності відбудови національної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження у сфері формування виконання бюджетних програм висвітлені в працях таких науковців, як У.Ватаманюк-Зелінська [4], Г.Возняк [5], А.Дем'янюк [29], С.Єгоричева [7], О.Кириленко [8], В.Коваль [5; 9], С.Кондратюк [10], М.Лахижа [7], З.Лободіна [29], В.Мікловда [15], Ю.Назар [17], В.Онищенко [18], М.Пітюлич [15], Ю.Радіонов [27], Є.Романенко [28], С.Савчук [29], С.Сембер [15], Т.Станкус [32], О.Сукач [33], І.Чугунов [35], Н.Шевчук [4] та інших. Важливе місце серед досліджень за цим напрямом у галузі проблематики бухгалтерського обліку витрат займають роботи, авторами яких є Л.Гуцайлюк [16], Л.Коритник [12], Л.Мікрюкова [16], Т.Писаренко [20], С.Свірко [30; 31], Т.Тростенюк [31], Р.Федів [34], І.Шевченко [36], І.Яремчук [31] та інші.

За результатами проведених наукових розвідок було обґрунтовано сутність та умови забезпечення самодостатності територіальних громад [8], розглянуто механізми зміцнення фінансової самодостатності [5], охарактеризовано досвід забезпечення самодостатності територіальних громад в країнах ЄС [7], розкрито змістовну характеристику фінансової самодостатності територіальної

громади [9], досліджено організаційні питання аналізу виконання бюджетних програм [34], доведено необхідність модернізації системи обліку результативних показників бюджетних програм [12], сформовано загальну змістовну модель, яка враховує принципи, критерії і характеристику результативних показників цільових бюджетних програм [30; 31], конкретизовано поняття «витрати» для бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору [16], висвітлено питання організації управлінського обліку в бюджетних установах [20; 30].

Однак, незважаючи на значний доробок науковців щодо розвитку бюджетних програм як інструменту використання коштів територіальної громади та об'єкта обліку, слід звернути увагу на необхідність класифікації бюджетних програм та розробку практичних механізмів відображення витрат бюджету територіальної громади в бухгалтерському обліку.

Метою статті є обґрунтування бюджетних програм як інструменту забезпечення самодостатності територіальної громади на основі їх класифікації та визнання як об'єктів обліку.

Викладення основного матеріалу. Запорукою розвитку адміністративно-територіальних одиниць України є самодостатні громади, які мають можливість акумулювати необхідний обсяг фінансових ресурсів та ефективно їх використовувати.

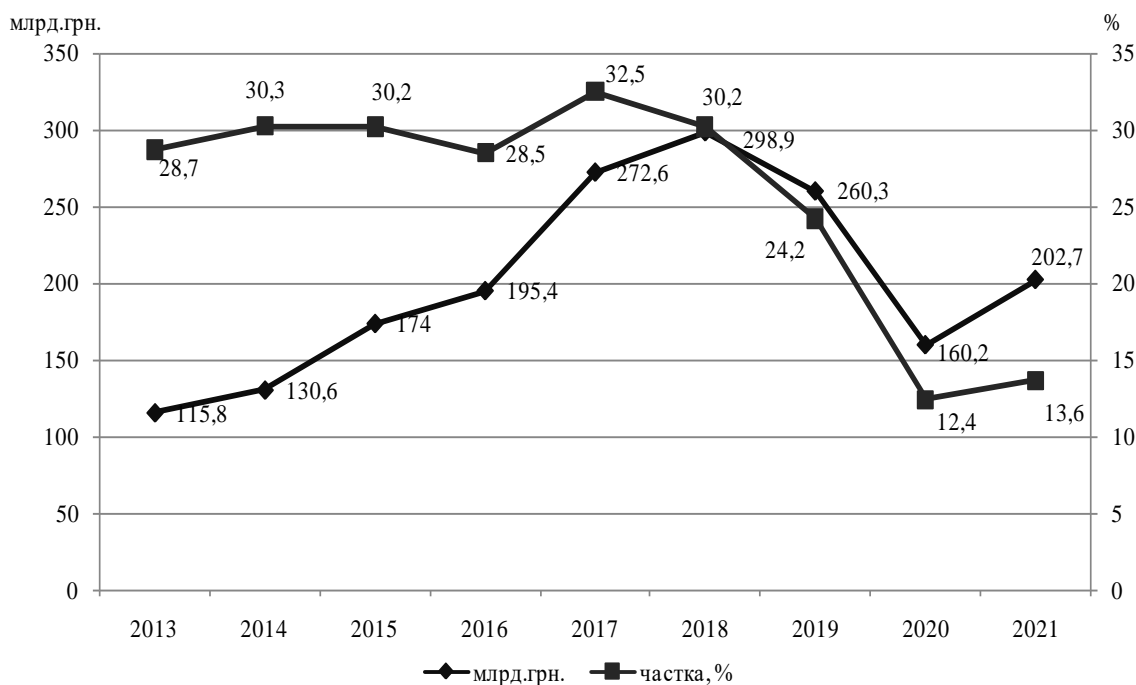
Під час розкриття сутності територіальної громади акцентується увага на територіальності, об'єднанні жителів та спільності їх інтересів, комунальній власності як економічній основі діяльності, доходах і видатках бюджету. Виходячи з цього та застосовуючи синергетичний підхід, територіальна громада в економічному аспекті – це система, що здатна до функціонування та розвитку на основі наявних фінансових ресурсів.

Процеси функціонування територіальних громад в умовах децентралізації актуалізували необхідність досягнення їх самодостатності як критерію розвитку в довгостроковому періоді.

Проте необхідно визнати, що формування таких громад залишається для України великою проблемою, яка потребує вирішення двох завдань:

- 1) створення ефективної системи акумулювання доходів для забезпечення розвитку територіальних громад;
- 2) побудова результативного механізму використання одержаних коштів на фінансування видатків територіальних громад.

Щодо першого завдання, то фінансування територіальних громад на сьогодні здійснюється за допомогою використання трансфертних інструментів з державного бюджету та характеризується значною диференціацією власних доходів (рис. 1, табл. 1).



Джерело: узагальнено автором за <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

Рис. 1. Динаміка трансфертів з Державного бюджету України

Середній рівень видатків місцевих бюджетів на 1 особу в територіальних громадах у 2021 році, грн

Територіальні громади	Видатки			Коефіцієнт диференціації громад
	загальна сума	в тому числі		
		власні доходи	трансферти	
Вінницька	12983	8303	4680	0,96
Волинська	12658	6704	5954	0,94
Дніпропетровська	17267	13337	3930	1,28
Донецька	7292	4397	2895	0,54
Житомирська	12939	8107	4832	0,96
Закарпатська	11387	5732	5655	0,85
Запорізька	13862	10247	3615	1,03
Івано-Франківська	11620	6313	5307	0,86
Київська	16031	12427	3604	1,19
Кіровоградська	13496	8563	4933	1,00
Луганська	4712	2364	2348	0,35
Львівська	13178	9048	4130	0,98
Миколаївська	12820	8391	4429	0,95
Одеська	13653	9496	4157	1,01
Полтавська	16009	12244	3765	1,19
Рівненська	12668	6684	5984	0,94
Сумська	12578	8328	4250	0,93
Тернопільська	12503	6468	6035	0,93
Харківська	16684	10280	6404	1,24
Херсонська	12935	7072	5863	0,96
Хмельницька	13049	7934	5115	0,97
Черкаська	12875	8509	4366	0,96
Чернівецька	11237	5343	5894	0,83
Чернігівська	13166	8502	4664	0,98
м. Київ	23437	20661	2776	1,74
Україна	13459	9136	4323	1,00

Джерело: узагальнено автором за <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

Оскільки розвиток територіальних громад переважно залежить від трансфертів з державного бюджету (рис. 1), то, звичайно, існує досить велика їх диференціація щодо середнього рівня видатків місцевих бюджетів на одну особу (табл. 1).

Самодостатність територіальної громади необхідно тлумачити, виходячи із слова «самодостатній», яке в Академічному тлумачному словнику української мови трактується як той, «який має цінність сам по собі; який має цілком самостійне значення» [1].

У контексті визначення економічної самодостатності територіальної громади вперше її обґрунтування як проектної спроможності було дано в Методиці формування спроможних територіальних громад [14]. Самодостатня територіальна громада повинна мати змогу самостійно за рахунок наявних фінансових ресурсів задовольняти різноманітні потреби населення громади і надавати йому високоякісні суспільні послуги.

Основні змістовні характеристики самодостатньої громади наведено на рисунку 2.



Джерело: узагальнено автором за даними [14]

Рис. 2. Змістовна характеристика самодостатньої територіальної громади

Економічними показниками, які використовуються для оцінювання рівня спроможності територіальної громади, є індекс спроможності бюджету та частка місцевих податків і зборів у доходах бюджету [14].

Для спроможної територіальної громади її податкоспроможність має характеризуватися індексом 0,9, а частка місцевих податків і зборів у доходах бюджету бути більш як 40 %.

В аспекті самодостатності територіальних громад Європейська хартія місцевого самоврядування визначає її такими характеристиками [6]:

- наявність у органів місцевого самоврядування адекватних фінансових ресурсів;
- можливість приводити наявні ресурси, наскільки це практично допустимо, у відповідність до реального зростання вартості виконуваних завдань для громади.

Проте в Україні на сьогодні фінансові ресурси територіальних громад характеризуються переважним використанням на поточне утримання адміністративної та соціально-культурної сфери, як правило, на рівні витрат нижчому, ніж соціальні стандарти, і одночасно не залишаючи коштів для інвестування у розвиток.

Забезпечення економічної самодостатності територіальних громад в Україні за рахунок створення ефективної системи акумулювання доходів необхідно здійснювати на основі розумного співвідношення між власними джерелами коштів і фінансовою допомогою з вищих територіальних бюджетів та держави. Рівень трансфертного надходження коштів для територіальних громад необхідно визначати, виходячи з потреб на вирішення в громаді державних питань з місцевою специфікою.

При цьому самодостатність громади буде мати не абсолютний, а відносний характер, а її загальне забезпечення необхідно розраховувати за двома рівнями – власна самодостатність, що безпосередньо залежить від доходів громади, і трансфертна самодостатність, яка формується коштами фінансової допомоги.

$$ВСГ = ОПВ : КОТ; ТСГ = ОПТ : КОТ; ЗСГ = ВСГ + ТСГ,$$

де ВСГ – власна самодостатність територіальної громади; ОПВ – обсяг послуг, одержаних громадою за рахунок власних доходів на вирішення питань місцевого характеру; КОТ – кількість осіб (жителів) територіальної громади; ТСГ – самодостатність територіальної громади за рахунок трансфертних доходів; ОПТ – обсяг послуг, одержаних громадою за рахунок трансфертних доходів на вирішення питань районного, обласного і державного рівня з місцевою специфікою.

Рівень загальної самодостатності територіальної громади має зростати, як правило, за рахунок власної самодостатності громади та дотримання нормативної величини надходження необхідних трансфертних доходів на потреби громади.

Приріст власних доходів громади може формуватися за рахунок:

- зміни пропорцій розподілу податкових платежів між бюджетами на користь місцевих громад;
- поліпшення системи місцевих податків і зборів та використання коштів добровільного самооподаткування бізнесу на потреби місцевого характеру;
- розвитку приватної і комунальної економіки територіальних громад та нарощування її потенціалу;
- залучення коштів грантових програм та бізнесу через механізм соціальної відповідальності та інші форми співробітництва на вирішення комунальних потреб громади.

Водночас нарощування рівня самодостатності територіальних громад необхідно здійснювати не тільки за рахунок зростання доходів, але і шляхом створення результативного механізму використання одержаних коштів.

$$ЕРМ = ОПГ : ВДГ \text{ більше } 1,0; \text{ ЕРМ} = ВДГ : ОПГ \text{ менше } 1,0,$$

де ЕРМ – рівень ефективності результативного механізму використання коштів у громаді; ОПГ – обсяг послуг, одержаних громадою за рахунок використання акумульованих коштів; ВДГ – витрати доходів громади на створення одержаних послуг.

Основним інструментом створення результативного механізму щодо використання коштів у громаді є бюджетна програма.

Поняття «бюджетна програма» в термінології законодавства України з'явилося у 2001 році [2] та в Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі у 2002 році як систематизований перелік заходів, що спрямовуються на досягнення єдиної мети та завдань, які передбачається виконувати за рахунок коштів бюджетів [2]. У 2010 році в законодавстві було уточнено поняття «бюджетної програми» як сукупності заходів, спрямованих на досягнення не тільки мети, завдань, але і очікуваних результатів від використання бюджетних коштів [3].

Під час складання паспортів бюджетних програм для забезпечення ефективності витрат формується їх мета, завдання, напрями, результативні показники та визначаються відповідальні виконавці [21].

Мета бюджетної програми, яка має бути чіткою, реальною та досяжною, формується як цілі, що відповідають пріоритетам громади, які необхідно досягти під час її виконання.

Завдання бюджетної програми – конкретний, спрямований на досягнення мети комплекс заходів, який відображає основні етапи досягнення поставленої мети, визначає шляхи виконання програми, підлягає перевірці та має містити результативні показники бюджетної програми.

Напрями використання бюджетних коштів – дії (заходи), пов'язані з наданням публічних послуг та/або забезпеченням їх надання, що спрямовуються на досягнення мети та забезпечують виконання завдань.

Результативні показники бюджетної програми – кількісні та якісні показники, які визначають результат виконання бюджетної програми, характеризують перебіг її реалізації, ступінь досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, досягнення мети і виконання завдань, висвітлюють обсяг і якість надання публічних послуг.

Бюджетна програма як економічна категорія має такі ознаки:

- історичність, бюджетні програми як категорія сформувалися історично, мають свої специфічні риси зародження, які продовжують проявлятися в сучасних умовах;

- плановість, оскільки основою функціонування бюджетної програми є її плановий характер;

- юридичний характер – бюджетна програма має силу нормативного акта;

- строк дії – бюджетна програма складається і функціонує протягом певного періоду.

До функцій бюджетних програм належать:

- 1) розподільна – громада зосереджує усі джерела доходів бюджету з метою використання їх з найбільшою ефективністю, тобто перерозподілення між об'єктами діяльності за допомогою бюджетних програм з метою забезпечення економічних і соціальних потреб усіх членів громади;

- 2) контрольна – громада через інструменти бюджетних програм контролює використання доходів, одержаних для громади. Основна особливість контролю бюджетних програм в тому, що контролюються не витрати, а досягнення від них – одержані результати.

Учасниками економічних відносин, які виникають у зв'язку з бюджетними програмами, є громада, суб'єкти господарювання всіх форм власності та населення.

У процесі відносин щодо виконання бюджетних програм:

- громада використовує ресурси для виконання власних функцій;

- суб'єкти господарювання як постачають ресурси громаді, так і можуть від неї їх отримувати залежно від місця і ролі у виконанні функцій громади;

- населення може бути як джерелом ресурсів для громади, так і отримувачем від неї ресурсів, а також ініціювати використання коштів через бюджети участі.

Відносини в сфері бюджетних програм передбачають два аспекти: економічний та правовий.

Як економічна категорія бюджетна програма є централізованим грошовим фондом, який створюється на рівні певної громади та яким розпоряджається відповідний орган. Бюджетні програми в процесі виконання можуть зазнавати змін. Коригування бюджетних програм обов'язково наявні як на стадіях їх розроблення, так і виконання за умови скорочення або збільшення джерел витрат.

Як правова категорія бюджетна програма характеризується необхідністю затвердження представницьким органом громади, визначення строку дії та закріплення прав і обов'язків її учасників.

Для виконання бюджетними програмами визначеної мети і завдання та досягнення очікуваних результатів важливе місце займає їх класифікація відповідно до ознак, які характеризують видатки, що забезпечують потреби громади. Визначені класифікаційні ознаки бюджетних програм є основою як на етапі виділення бюджетних коштів для окремих потреб громади, так і для організації аналітичного обліку здійснених за ними господарських операцій і одержаних результатів.

Але незважаючи на важливість класифікації бюджетних програм, вона в діючих на сьогодні нормативних документах чітко не визначена, відсутні в цьому напрямі і достатні наукові розвідки.

У законодавстві України визначено тільки класифікацію видатків бюджету за функціями, з виконанням яких вони пов'язані (функціональна), економічною характеристикою витратних операцій (економічна), ознакою розпорядника бюджетних коштів (відомча) та за призначенням бюджетних програм (програмна).

Водночас прийняті розпорядження і завдання щодо розробки типового переліку бюджетних програм були реалізовані лише частково за окремими галузями без загальної класифікації [19; 26].

Проведена розвідка стану розгляду цього питання вченими свідчить, що і серед науковців необхідних напрацювань немає, а є тільки спроба О.М. Сукача звернути увагу на актуальність цієї проблематики. Проте запропонована в дослідженні науковця класифікація бюджетних програм має загальноекономічний характер за ознаками в цілому поняття «програма» не як складової бюджетної системи [33, с. 217].

Проаналізувавши структуру видатків бюджетних коштів, їх джерела та систему завдань, на вирішення яких відбуваються господарські операції з використанням доходів громад, є підстава визначити систему ознак для класифікації бюджетних програм.

Насамперед бюджетні програми повинні мати функціональні, економічні, відомчі і цільові класифікаційні характеристики.

Бюджетні програми поділяються відповідно до кодів та найменувань функціональної класифікації видатків [24; 25] (рис. 3).



Джерело: узагальнено автором за Наказом Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію» від 14 січня 2011 року № 11 [24]

Рис. 3. Функціональна класифікація бюджетних програм

Розмежування бюджетних програм за економічними ознаками видатків здійснюється на визначенні поточних (споживання) і капітальних (розвитку) видатків.

Бюджетні програми з поточними видатками (видатками споживання) направляються на забезпечення фінансування діяльності підприємств, установ, організацій і органів влади та заходів соціального забезпечення населення.

Бюджетні програми за капітальними видатками (видатками розвитку) забезпечують фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності територіальної громади.

Бюджетні програми за відомчими ознаками характеризуються переліком розпорядників бюджетних коштів на основі реєстрів [23].

Програмна (цільова) класифікація – передбачає розподіл видатків бюджету за окремими програмами. Ця класифікація дозволяє визначити, яка діяльність фінансується та які завдання і цілі ставляться при цьому.

Програма складається з тісно пов'язаних між собою дій, спрямованих на досягнення цілей. Сукупність дій, спрямованих на виконання окремих завдань, може формувати цільові підпрограми.

Структуризація дій програми означає, що видатки бюджету об'єднуються в напрями, що створює умови для міжпрограмного порівняння.

Отже, програмна класифікація є формою реалізації безпосереднього зв'язку між видатками бюджетів та одержаними результатами від їх використання. Структурний код Програмної класифікації видатків бюджету містить сім знаків: ознака головного розпорядника бюджетних коштів (2-знаки), відповідальний виконавець (1-знак) і номер бюджетної програми (4-знаки) [25].

Відповідно до джерел фінансування видатків з бюджету громади можна виокремити бюджетні програми загального фонду, спеціального фонду та змішаного фінансування.

Бюджетні програми загального фонду призначені для реалізації першочергових функцій діяльності органів влади. Бюджетні програми спеціального фонду фінансуються за рахунок цільових надходжень безпосередньо до бюджетів окремих громад на конкретні цілі. Існування спеціального фонду та формування з нього бюджетних програм, з одного боку, зменшує ризики неефективності самостійного використання цих коштів бюджетними установами, а з другого боку, забезпечує бюджети додатковим ресурсом, який має цільове використання.

Окремі бюджетні програми можуть мати змішане фінансування за рахунок часток коштів з двох фондів.

За термінами (часовими межами) реалізації завдань бюджетні програми розмежовують на короткострокові, річні і довгострокові.

Часові межі короткострокових (оперативних) бюджетних програм визначаються терміном до 1 року.

Річні бюджетні програми виконуються в межах терміну дії бюджету, який для бюджетної системи України становить один календарний рік, починаючи з 1 січня кожного року і закінчуючи 31 грудня того ж року.

Довгострокові бюджетні програми складаються з сукупності річних бюджетних програм декількох бюджетних періодів, які виконуються на основі єдиного завдання, що потребує реалізації довгострокового проєкту.

Виходячи зі структури завдань бюджетної програми, їх поділяють на однокомпонентні та багатокомпонентні. У однокомпонентних бюджетних програмах формується єдине комплексне завдання, направлене на досягнення результату. Багатокомпонентні бюджетні програми поділяються на підпрограми, які спрямовуються на комплексне досягнення загальної мети.

Підпрограми забезпечують конкретизацію заходів, спрямованих на виконання програми, та дають змогу оцінити ефективність бюджетної програми в розрізі її складових.

Для демократичного суспільства обов'язковою вимогою є високий рівень прозорості бюджетного процесу та участі громадськості у формуванні бюджетних програм. У зв'язку з цим бюджетні програми громади за суб'єктами ініціативи поділяють на бюджетні програми, ініційовані виконавчими органами місцевої влади, і програми громадського бюджету (бюджету участі).

Бюджетні програми участі – це спосіб визначення витатків за допомогою прямого волевиявлення членів територіальної громади і можливість кожному мешканцю відчувати причетність та відповідальність за те, якою буде громада. Будь-який мешканець громади може подати свою бюджетну програму, взяти участь у конкурсі, перемогти і спостерігати як програму реалізують у громаді.

Бюджетні програми підготовлені виконавчими органами влади забезпечують досягнення мети поточної діяльності і розвитку громади відповідно до заходів, які заплановані в бюджеті радою громади.

За методами розроблення змісту бюджетних програм вирізняють програми, побудовані на бюджетних програмах минулого бюджетного періоду та розроблені з «нуля». Перші формуються від досягнутого рівня в минулому бюджетному періоді з певним корегуванням залежно від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Такі бюджетні програми розробляються без перегляду їх основ шляхом перенесення наявних складових методом приросту рівня завдань, витрат і результатів.

Бюджетні програми розроблені заново, як правило, здійснюються в громаді вперше. При цьому вони вимагають дуже ретельного обґрунтування співвідношення витрат і результативних показників та подальшого моніторингу їх виконання.

У процесі прийняття бюджетних програм доцільно розробляти кілька їх варіантів: оптимістичний, реалістичний та песимістичний і визначати певні рамки можливих результатів – від найменших до найбільших значень, з обчисленням ймовірності розвитку кожного з варіантів сценарію. Окрім цього, за наявності таких розрахунків є можливість здійснювати змістовний аналіз виконання фактичних показників.

За просторовим аспектом можуть формуватися бюджетні програми щодо окремої територіальної громади та міжтериторіальні (об'єднані). Перші – розв'язують питання функціонування однієї громади, другі – забезпечують виконання завдань, які є спільними для декількох громад та потребують об'єднання коштів і координації дій на міжтериторіальному рівні. Міжтериторіальні бюджетні програми будуються на можливості одержання синергетичного ефекту від використання спільних ресурсів громад на задоволення потреб їх жителів. Необхідність формування механізму міжтериторіальної економічної координації діяльності територіальних громад зумовлена потребою кооперації у використанні спільних виробничих і соціальних об'єктів інфраструктури, кластерною побудовою інтегральних міжтериторіальних зв'язків та здійсненням заходів у сфері раціонального природокористування.

За суб'єктами участі у фінансуванні бюджетних програм вирізняють програми бюджету територіальної громади та спільного фінансування за участі стейкхолдерів громади (бізнесу, населення, держави, грантових донорів) на поворотній і безповоротній основі. Програми бюджету громади фінансуються тільки за кошти бюджету територіальної громади, а у програмах спільного фінансування використовуються кошти всіх зацікавлених осіб у розвитку громади.

Класифікація бюджетних програм є запорукою науково обґрунтованої розбудови фінансового і управлінського обліку в бюджетних установах.

У системі бухгалтерського обліку процес господарювання територіальної громади є його предметом, а бюджетна програма, з її паспортом, як те, що забезпечує її функціонування, є об'єктом.

Сучасна система бухгалтерського обліку в бюджетних установах не забезпечує прозорість бюджетних програм у частині розкриття інформації про ефективність використання бюджетних коштів за центрами відповідальності.

Рахунок 80 «Витрати на виконання бюджетних програм» призначено для обліку й узагальнення інформації про витрати, пов'язані із виконанням суб'єктом державного сектору своїх повноважень в цілому за бюджетом громади [22].

За дебетом цього рахунку відображаються суми визнаних витрат, пов'язаних із виконанням бюджетних програм, а за кредитом – суми коштів, які надійшли на відновлення витрат, і списання їх в порядку закриття на фінансовий результат виконання кошторису (бюджету) [22].

Господарські операції на рахунку групуються в розрізі 4 видів субрахунків: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; матеріальні витрати; амортизація.

Розкриття інформації про витрати кожної бюджетної програми, її результативні показники та за центрами відповідальності рахунків 80 «Витрати на виконання бюджетних програм» не передбачає. Тому одержана інформація щодо витрат бюджетних програм не має зв'язку з їх паспортами, центрами фінансування і відповідальними особами.

Бюджетні програми в контексті управлінського обліку необхідно розглядати як центри відповідальності за витрати та їх результати. За таких умов будуть повною мірою використані основні положення програмно-цільового методу управління бюджетними коштами.

Виходячи з цього, бюджетні програми виконують різні функції і мають відповідні назви, а щодо центрів відповідальності, то вони можуть трактуватися як результативні центри та об'єкти аналітичного обліку.

Використання такого підходу в побудові системи бухгалтерського і управлінського обліку дозволить оперативно визначати ефективність управління коштами територіальних громад та встановлювати відповідальність за економічні і соціальні результати реалізації бюджетних програм.

Проте, щоб запровадити управлінський облік бюджетних програм, необхідно створити інформаційні екрани для відображення на них господарських операцій щодо формування витрат за рахунок бюджетних коштів. У системі рахунків бухгалтерського обліку державного сектору економіки України інформація щодо бюджетних програм може створюватися на рахунку 16 «Виробництво» або на новому рахунку за вільним кодом 19 «Витрати на виконання бюджетних програм» [22].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені дослідження бюджетних програм як інструменту забезпечення самодостатнього розвитку територіальних громад та об'єкту фінансового і управлінського обліку дозволили з'ясувати:

1. Бюджетні програми територіальної громади забезпечують формування централізованих цільових фондів за рахунок доходів бюджету для виконання заходів, спрямованих на досягнення мети, завдань і очікуваних результатів від використання бюджетних коштів при наданні відповідного обсягу і якості публічних послуг населенню адміністративно-територіальної одиниці.

2. Визначено, що в сучасних умовах фінансової нестабільності, обумовленої повномасштабними військовими діями росії, забезпечення економічної самодостатності територіальних громад можливе за рахунок створення ефективної системи акумулювання доходів на основі обґрунтованого співвідношення надходження коштів з власних джерел та трансфертів з бюджетів регіонів (районів, областей) та держави. Загальне забезпечення доходів бюджетів територіальної громади необхідно розраховувати за двома рівнями: власна самодостатність, що безпосередньо залежить від створених доходів у громаді, і трансфертна самодостатність, яка формується коштами фінансової допомоги.

3. Основним механізмом в системі управління процесом нарощування самодостатності територіальних громад, що забезпечується зростанням доходів і результативним їх використанням, є інформаційні ресурси обліку. Бюджетні програми в контексті обліку необхідно розглядати як центри відповідальності за витрати та їх результати. При цьому, важливе місце займає класифікація бюджетних програм відповідно до ознак, які характеризують видатки, що забезпечують розв'язання потреб громади. Проведена розвідка дозволила обґрунтувати можливість класифікації бюджетних програм для потреб облікового процесу за 10 характеристиками, які необхідно використовувати в управлінському обліку.

4. Для цілей обліку витрат і результативних показників та організації процесу контролю бюджетних програм пропонується на рахунку 16 «Виробництво» або на новому рахунку за вільним кодом 19 «Витрати на виконання бюджетних програм» створювати аналітичні рахунки за класифікаційними ознаками цільового використання доходів з метою забезпечення інформаційними ресурсами потреб управління територіальною громадою.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методики відображення господарських операцій бюджетних програм щодо формування витрат і результативних показників у системі рахунків бухгалтерського обліку.

Список використаної літератури:

1. Академічний тлумачний словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Інститут мовознавства ; за ред. І.К. Білодіда. – Київ : Наукова думка, 1970–1980.
2. Бюджетний кодекс України від 21 черв. 2001 р. № 2542-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2542-14#Text>.
3. Бюджетний кодекс України від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
4. Ватаманюк-Зелінська У.З. Макрофінансове бюджетування : навч. посіб. / У.З. Ватаманюк-Зелінська, Н.В. Шевчук. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2015. – 140 с.
5. Возняк Г. Механізми посилення фінансової самодостатності територіальних громад в умовах нестабільності: практичні аспекти / Г.Возняк, В.Коваль // Економічний журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2023. – № 1 (33). – С. 61–69.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text.

7. *Єгоричева С.* Забезпечення фінансової самодостатності територіальних громад: досвід країн Європейського союзу для України / *С.Єгоричева, М.Лахижа* // Вісник Економіки. – 2017. – № 1. – С. 64–77.
8. *Кириленко О.* Фінансова самодостатність територіальних громад: сутність та умови забезпечення / *О.Кириленко* // Світ фінансів. – 2022. – № 4 (73). – С. 68–78.
9. *Коваль В.М.* Механізми забезпечення фінансової самодостатності територіальних громад в умовах децентралізації : дис. ... доктора філософії : 072 / *В.М. Коваль*. – Львів, 2023. – 271 с.
10. *Кондратюк С.Я.* Теоретичні засади бюджетного моніторингу / *С.Я. Кондратюк* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/jwnbd>.
11. Концепція реформування місцевих бюджетів : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2007 р. № 308 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-%D1%80#Text>.
12. *Коритник Л.* Ключові напрямки удосконалення показників бюджетних програм: обліковий аспект / *Л.Коритник*. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-27-7.
13. Методичні рекомендації щодо здійснення підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету : Наказ Міністерства фінансів України 23 черв. 2021 р. № 365 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0365201-21#Text>.
14. Методика формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квіт. 2015 р. № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>.
15. *Мікловда В.П.* Теоретичні підходи до формування механізму економічної координації діяльності об'єднаних територіальних громад / *В.П. Мікловда, М.І. Пітюлич, С.В. Сембер* // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2018. – Вип. 5. – С. 59–63.
16. *Мікрюкова Л.В.* Адаптація обліку витрат і доходів суб'єктів державного сектору до змін чинного законодавства / *Л.В. Мікрюкова, Л.О. Гуцайлюк* // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер. : Економічні науки. – 2019. – № 1. – С. 91–97.
17. *Назар Ю.С.* Протидія порушенням бюджетного законодавства : монографія / *Ю.С. Назар*. – Львів : СПОЛОМ, 2021. – 453 с.
18. *Онищенко В.* Програмно-цільовий метод в ОМС: схема / *В.Онищенко* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://oblibudget.com.ua/article/1280-programno-tsliviy-metod-v-oms>.
19. Основні підходи до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів : Наказ Міністерства фінансів України від 02 серп. 2010 р. № 805 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mof.gov.ua/>.
20. *Писаренко Т.М.* Організація управлінського обліку в бюджетних установах / *Т.М. Писаренко* // Економічний форум. – 2020. – № 1 (3). – С. 124–130.
21. Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання : Наказ Міністерства фінансів України 26 серп. 2014 р. № 836 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1104-14#Text>.
22. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : Наказ Міністерства фінансів України 29 груд. 2015 р. № 1219 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text>.
23. Порядок формування Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів : Наказ Міністерства фінансів України 22 груд. 2011 р. № 1691 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0033-12#Text>.
24. Про бюджетну класифікацію : Наказ Міністерства фінансів України 14 січ. 2011 р. № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>.
25. Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету : Наказ Міністерства фінансів України від 20 верес. 2017 р. № 793 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17#Text>.
26. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mof.gov.ua/>.
27. *Радіонов Ю.Д.* Основні види та суть бюджетних порушень / *Ю.Д. Радіонов* // Економіка України. – 2012. – № 8. – С. 55–63.
28. *Романенко Є.О.* Види розпорядників державних коштів / *Є.О. Романенко* // Часопис Київ. ун-ту права. – 2014. – № 3. – С. 109–112.
29. *Савчук С.В.* Програмно-цільовий метод бюджетування : навч. посіб. для студ. другого (магістерського) рівня вищої освіти / *С.В. Савчук, А.В. Дем'янюк, З.М. Лободіна*. – Тернопіль, 2017. – 180 с.
30. *Свірко С.В.* Організація управлінського обліку в бюджетних установах: етап постановки та його складові / *С.В. Свірко* // Фінанси, облік і аудит. – 2014. – Вип. 2 (24). – С. 17–24.
31. *Свірко С.В.* Результативні показники виконання бюджетних програм як контрольно-аналітичний об'єкт ДЗВО / *С.В. Свірко, Т.М. Тростенюк, І.М. Ярмчук* // Економічний простір. – 2019. – № 151. – С. 212–223.
32. *Станкус Т.* Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів / *Т.Станкус*. – Харків : Фактор, 2017. – 128 с.
33. *Сукач О.М.* Принципи класифікації бюджетних програм місцевого рівня / *О.М. Сукач* // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – 2009. – Вип. 24 (1). – С. 213–218.
34. *Федів Р.Є.* Організація аналізу виконання бюджетних програм для системи Держводгоспу / *Р.Є. Федів* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2010_14_7.
35. *Чугунов І.Я.* Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин / *І.Я. Чугунов* // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 4. – С. 13–22.

36. Шевченко І.О. Розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм : дис. к.е.н. : 08.00.08 / І.О. Шевченко. – Харків : Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця, 2018. – 299 с.
37. Грицишен Д.О. Попередній аудит як запорука ефективного управління публічними коштами та іншим майном, що перебуває у державній власності / Д.О. Грицишен, С.В. Свірко, І.М. Яремчук // *Економіка, управління та адміністрування*. – 2020. – № 2 (92). – С. 42–55. DOI: 10.26642/ema-2020-2(92)-42-55.
38. Грицишен Д.О. Інституціалізація державної фінансово-контрольної діяльності як інструмента бюджетної безпеки країни / Д.О. Грицишен, С.В. Свірко, І.В. Супрунова // *Економіка, управління та адміністрування*. – 2021. – № 2 (96). – С. 77–84. DOI: 10.26642/ema-2021-2(96)-77-84.
39. Юрківський О.Й. Соціальні збори як інституційна основа податкової довіри в податковій системі / О.Й. Юрківський, С.В. Свірко, Т.П. Назаренко // *Економіка, управління та адміністрування*. – 2021. – № 2 (96). – С. 9–14. DOI: 10.26642/ema-2021-2(96)-9-14.

References:

1. Bilodid, I.K. (ed.) (1970–1980), *Akademichnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy*, v 11 t., AN URSS, Instytut movoznavstva, Naukova dumka, Kyiv.
2. *Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 21 cherv. No. 2542-III* (2001), [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2542-14#Text>
3. *Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 08 lyp. No. 2456-VI* (2010), [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
4. Vatamaniuk-Zelinska, U.Z. and Shevchuk, N.V. (2015), *Makrofinansove biudzhetuвання, navch. posib.*, RVV NLTU Ukrainy, Lviv, 140 p.
5. Vozniak, H. and Koval, V. (2023), «Mekhanizmy posylennia finansovoi samodostatnosti terytorialnykh hromad v umovakh nestabilnosti: praktychni aspekty», *Ekonomichnyi zhurnal Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, No. 1 (33), pp. 61–69.
6. *Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannya m. Strasburh, 15 zhovtnia 1985 roku*, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
7. Yehorycheva, S. and Lakhzyha, M. (2017), «Zabezpechennia finansovoi samodostatnosti terytorialnykh hromad: dosvid krain Yevropeiskoho soiuзу dlia Ukrainy», *Visnyk Ekonomiky*, No. 1, pp. 64–77.
8. Kyrylenko, O. (2022), «Finanova samodostatnist terytorialnykh hromad: sutnist ta umovy zabezpechennia», *Svit finansiv*, No. 4 (73), pp. 68–78.
9. Koval, V.M. (2023), *Mekhanizmy zabezpechennia finansovoi samodostatnosti terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii*, PhD Thesis of dissertation, 072, Lviv, 271 p.
10. Kondratiuk, S.I.a., *Teoretychni zasady biudzhethoho monitorynhu*, [Online], available at: <http://surl.li/jwnbd>
11. Kabinet Ministriv Ukrainy (2007), *Kontseptsiia reformuvannya mistsevykh biudzhativ*, Rozporiadzhennia vid 23 trav., No. 308, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-%D1%80#Text>
12. Korytnyk, L. (2021), *Kliuchovi napriamky udoskonalennia pokaznykiv biudzhetykh prohram: oblikovyi aspekt*, doi: 10.32782/2524-0072/2021-27-7.
13. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2021), *Metodychni rekomendatsii shchodo zdiisnennia pidhotovky propozytii do prohnozu mistsevoho biudzhetu*, Nakaz 23 cherv. No. 365, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0365201-21#Text>
14. Kabinet Ministriv Ukrainy (2015), *Metodyka formuvannya spromozhnykh terytorialnykh hromad*, Postanova vid 8 kvit. No. 214, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>
15. Miklovda, V.P., Pitiulych, M.I. and Sember, S.V. (2018), «Teoretychni pidkhody do formuvannya mekhanizmu ekonomichnoi koordynatsii diialnosti obiednanykh terytorialnykh hromad», *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, Issue 5, pp. 59–63.
16. Mikriukova, L.V. and Hutsailiuk, L.O. (2019), «Adaptatsiia obliku vytrat i dokhodiv subiektiv derzhavnogo sektoru do zmin chynnoho zakonodavstva», *Naukovyi visnyk Mykolajivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho*. Ser. *Ekonomichni nauky*, No. 1, pp. 91–97.
17. Nazar, Yu.S. (2021), *Protydiia porushenniam biudzhethoho zakonodavstva*, monohrafiia, SPOLOM, Lviv, 453 p.
18. Onyshchenko, V., *Prohramno-tsilovyi metod v OMS: skhema*, [Online], available at: <https://oblikbudget.com.ua/article/1280-programno-tsloviy-metod-v-oms>
19. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2010), *Osnovni pidkhody do zaprovadzhennia prohramno-tsilovoho metodu skladannia ta vykonannia mistsevykh biudzhativ*, Nakaz vid 02 serp. No. 805, [Online], available at: <https://mof.gov.ua/>
20. Pysarenko, T.M. (2010), «Orhanizatsiia upravlinskoho obliku v biudzhetykh ustanovakh», *Ekonomichnyi forum*, No. 1 (3), pp. 124–130.
21. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2014), *Pravyla skladannia pasportiv biudzhetykh prohram mistsevykh biudzhativ ta zvitiv pro yikh vykonannia*, Nakaz 26 serp. No. 836, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1104-14#Text>
22. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2015), *Poriadok zastosuvannya Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku v derzhavnomu sektori*, Nakaz 29 hrud. No. 1219, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text>
23. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2011), *Poriadok formuvannya Yedynoho reiestru rozporiadnykiv biudzhetykh koshtiv ta oderzhuvachiv biudzhetykh koshtiv*, Nakaz 22 hrud. No. 1691, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0033-12#Text>
24. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2011), *Pro biudzhetu klasyfikatsiiu*, Nakaz 14 sich. No. 11, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>

25. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2017), *Pro zatverdzhennia skladovykh Prohramnoi klasyfikatsii vydatkiv ta kredyuvannia mistsevoho biudzhetu*, Nakaz vid 20 veres. No. 793, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17#Text>
26. *Prohramno-tsilovi metod u biudzhetnomu protsesi na rivni mistsevykh biudzhativ*, [Online], available at: <https://mof.gov.ua>
27. Radionov, Yu.D. (2012), «Osnovni vydy ta sut biudzhetnykh porushen», *Ekonomika Ukrainy*, No. 8, pp. 55–63.
28. Romanenko, Ye.O. (2014), «Vydy rozporiadnykiv derzhavnykh koshtiv», *Chasopys Kyiv. un-tu prava*, No. 3, pp. 109–112.
29. Savchuk, S.V., Demianiuk, A.V. and Lobodina, Z.M. (2017), *Prohramno-tsilovi metod biudzhetuвання*, navch. posib. dlia stud. druho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity, Ternopil, 180 p.
30. Svirko, S.V. (2014), «Orhanizatsiia upravlinskoho obliku v biudzhetnykh ustanovakh: etap postanovky ta yoho skladovi», *Finansy, oblik i audyt*, Issue 2 (24), pp.17–24.
31. Svirko, S.V., Trosteniuk, T.M. and Yaremchuk, I.M. (2019), «Rezultatyvni pokaznyky vykonannia biudzhetnykh proham yak kontrolno-analitychnyi ob'ekt DZVO», *Ekonomichnyi prostir*, No. 151, pp. 212–223.
32. Stankus, T. (2017), *Prohramno-tsilovi metod u biudzhetnomu protsesi na rivni mistsevykh biudzhativ*, Faktor, Kharkiv, 128 p.
33. Sukach, O.M. (2009), «Pryntsypy klasyfikatsii biudzhetnykh proham mistsevoho rivnia», *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu*, Issue 24 (1), pp. 213–218.
34. Fediv, R.Ie. (2010), *Orhanizatsiia analizu vykonannia biudzhetnykh proham dlia systemy Derzhvodhospu*, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2010_14_7
35. Chuhunov, I.Ia. (2011), «Teoretychni zasady rozvytku biudzhetnykh vidnosyn», *Visnyk KNTEU*, No. 4, pp. 13–22.
36. Shevchenko, I.O. (2018), *Rozvytok derzhavnogo finansovoho audytu vykonannia biudzhetnykh proham*, PhD Thesis of dissertation, 08.00.08, Kharkiv. nats. ekon. un-t im. Semena Kuznetsia, Kharkiv, 299 p.
37. Hrytsyshen, D.O., Svirko, S.V. and Yaremchuk, I.M. (2020), «Poperednii audyt yak zaporuka efektyvnoho upravlinnia publichnymy koshtamy ta inshym mainom, shcho perebuvaie u derzhavnii vlasnosti», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, No. 2 (92), pp. 42–55, doi: 10.26642/ema-2020-2(92)-42-55.
38. Hrytsyshen, D.O., Svirko, S.V. and Suprunova, I.V. (2021), «Instytualizatsiia derzhavnoi finansovo-kontrolnoi diialnosti yak instrumenta biudzhetnoi bezpeky krainy», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, No. 2 (96), pp. 77–84, doi: 10.26642/ema-2021-2(96)-77-84.
39. Yurkivskiy, O.Y., Svirko, S.V. and Nazarenko, T.P. (2021), «Sotsialni zbory yak instytutsiina osnova podatkovoi doviry v podatkovii systemi», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, No. 2 (96), pp. 9–14, doi: 10.26642/ema-2021-2(96)-9-14.

Денисовець Юрій Миколайович – аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету.

<https://orcid.org/0000-0001-8501-9656>.

Наукові інтереси:

– облікові та контрольно-аналітичні аспекти виконання бюджетних програм територіальних громад.
E-mail: kafedrazhnaeu11@ukr.net.

Denysovets Y.M.

Budget programmes as a tool for ensuring self-sufficiency of territorial communities and an object of accounting

The article analyses the state and sources of formation of local budgets of territorial communities of Ukraine. It is established that the development of territorial communities, despite their significant own potential, largely depends on transfers from the state budget.

The main substantive characteristic of a self-sufficient community is defined and it is proposed to calculate indicators for assessing its status at two levels, which are formed by own revenues and transfers.

The main instrument for creating an effective and efficient mechanism for the use of funds in a community is budget programmes. In order for budget programmes to fulfil their goals and objectives and achieve the expected results, it is important to classify them according to the features that characterise expenditures that address the needs of the community. The study allowed us to identify 10 classification characteristics of budget programmes, which are the key to the scientifically sound development of financial and management accounting in budgetary institutions.

In the context of management accounting, budget programmes should be viewed as centres of responsibility for expenditures and their results. Under such conditions, the main provisions of the programme-targeted method of managing budget funds will be fully used.

However, in order to introduce management accounting of budget programmes, it is necessary to create information screens to display business transactions on the formation of expenses at the expense of budgetary funds. Taking into account the specifics of the chart of accounts in the public sector, the author substantiates the possibility of keeping records of expenses in the context of budget programmes and the formation of their performance indicators on account 16 «Production» or on a new account with a free code 19 «Expenses for the implementation of budget programmes».

Keywords: budget programmes; territorial communities; classification; accounting; management; costs.

Стаття надійшла до редакції 07.06.2023.